

Fietsroute

Steenfabrieken langs de Linge- Oost

U aangeboden door:

GEMEENTE
WEST
BETUWE

Ontwikkeld door:
Marcel Dings, Steyl
www.marcelandings.nl

Algemene informatie

Deze route voert u langs een aantal plekken waar in het verleden bakstenen gemaakt werden. Voor de gemeente was het gedurende meer dan een eeuw een zeer belangrijke industrie die veel mensen werk verschafte. Op een aantal punten krijgt u meer informatie over de steenovens die daar gestaan hebben of nog staan. U wordt geleid over kronkelende dijkweggetjes langs de Linge met pittoreske dijkhuisjes en veel knotwilgen langs de waterkant. De boomgaarden langs de route staan in april en mei fantastisch in bloei en hangen in het najaar vol met fruit.

Route-informatie

Lengte: 25,8 km

Terrein: vlak

Start- en eindpunt: Parkeerplaats aan Prinses
Marijkeweg, 4191 CA Geldermalsen

De route zelf is te downloaden als GPX-bestand
op: www.beleefwestbetuwe.nl

Voor nadere verdieping van het onderwerp steenfabrieken is aan te bevelen het boek:

Marcel Dings en Aart Bijl, *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, Gorinchem 2019. Prijs 24,95 in de lokale boekhandels. Ook te bestellen via marceldings@hotmail.com.

Routekaart

Bezienswaardigheden

1. Steenoven Murman

Na 0,63 km, Rijnstraat 24 te Geldermalsen.

Op deze plek werd rond 1853 de veldoven van de familie Murman gebouwd. Tien jaar later kwamen hier twee vaste Waalovens, ovens met twee parallelle ovenmuren. Hier werden jaarlijks met 60 werknemers op handmatige manier meer dan 3 miljoen stenen gemaakt. In 1898 werd de productie gestopt en werden alle gebouwen afgebroken. Waarschijnlijk had de familie geen zin om te investeren in mechanisatie om de concurrentie bij te blijven.

Afbeelding: Een uitsnede uit de Topografisch Militairen Kaart van 1872 met de locatie van de dubbele steenoven (Bron: Kadaster Apeldoorn).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.151-152.

2. Huis Molenhof

Na 1,63 km, Lingedijk 1 te Buurmalsen, net na de brug over de Linge

Torenvilla Molenhof is in 1929-1930 gebouwd in opdracht van W.A.O. Koster, directeur van steenfabriek Chamotte Unie in Geldermalsen. Het staat op de plek van de in 1928 afgebroken korenmolen 'De Prins' die in 1853 was gebouwd. Dit verklaart de naam en de vorm van het nieuwe bouwwerk. Meerdere directeuren van de Chamotte Unie hebben hier gewoond. Het opmerkelijke gebouw is een rijksmonument.

Afbeelding: Huis Molenhof (Foto: Marcel Dings).

Meer info: <http://rijksmonumenten.nl/monument/523745/molenhof/buurmalsen/>

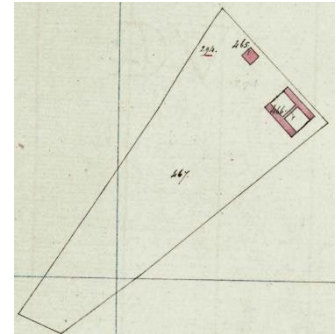
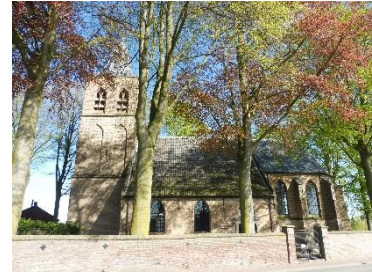
3. Steenoven Versteegh

Na 2,29 km, bij Rijksweg 4 te Buurmalsen, tegenover het kerkgebouw van de Hervormde Gemeente.

In Buurmalsen bouwde de familie Versteegh in 1843 halverwege de weg en de Linge een woning en een dubbele steenoven in traditionele H-vorm. Met 20-40 arbeiders werden hier op handmatige manier stenen gemaakt. In 1896 werd het bedrijf gesloten en de oven afgebroken.

Afbeelding: De steenoven van Versteegh op de hulpkaart van het kadaster, 1843 (Bron: Kadaster Apeldoorn).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.139-140.

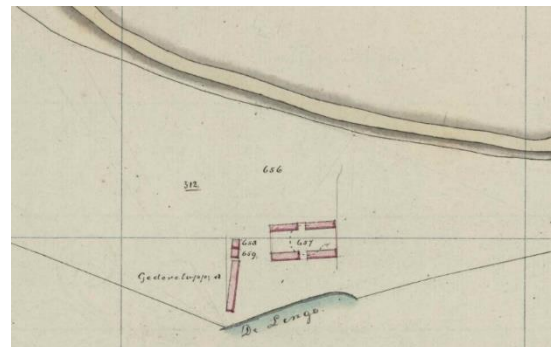
4. Steenbakkerij De Koppel

Na 4,01 km, waar het Spijksepad ophoudt en je rechtsaf de Lingedijk oprijdt, te Buurmalsen.

Rond 1854 werd hier aan de Linge een dubbele steenoven met parallelle muren opgericht. Tevens werden tien arbeiderswoningen op het terrein gebouwd. Stichter was Edmond Willem van Dam van Isselt, een militair en politicus die eerst enige tijd in de Tweede Kamer zat en daarna in de Eerste Kamer. Hij woonde aan de overkant van de Linge in huis Ravesteyn, het verdwenen kasteel van Geldermalsen. In de steenbakkerij werden met ongeveer 20 arbeiders op handmatige manier meer dan 1,5 miljoen stenen per jaar gemaakt. Na Willem's overlijden in 1860 zette zijn weduwe het bedrijf voort tot 1871, waarna alle gebouwen gesloopt werden.

Afbeelding: Steenbakkerij De Koppel op een Hulpkaart van het kadaster uit 1857. Rechts de steenoven en links de rij van tien huisjes (Bron: Kadaster Apeldoorn).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.138-139.

Aandachtspunt:

Na 5,00 km, op de Lingedijk bij de Kerkstraat, in Tricht.

Bij het fietsen door Tricht zal op de Lingedijk de route onder de spoorbrug door genomen moeten worden, dus iets links aanhouden. Niet rechtdoor gaan om het pad omhoog te nemen.

5. Steenfabriek Tricht/Deil

Na 6,50 km, op kruising Lingedijk en Steenoven te Tricht. De kruising is te herkennen aan het bord "Doodlopende weg" aan de linkerzijde.

In 1874 bouwde de familie Verstegen uit Deil een steenoven op de Piekenwaard in Tricht. Met een serie arbeidershuisjes vlakbij in de Ovenbuurt. Het geheel lag aan het einde van de doodlopende weg, waar nu bedrijfshallen zichtbaar zijn. Veel andere arbeiders en de eigenaren gingen dagelijks met het vlakbij gelegen voetveer vanuit Deil naar de overkant. De fabriek werd in de jaren daarna verder uitgebreid en gemechaniseerd. In de crisisjaren lag het bedrijf stil van 1932 tot 1939. In 1954 verkochten de eigenaren het bedrijf en ontstond de N.V. Steenfabriek Tricht. Verdere overnames zorgden voor de fabrieksnamen Ruijterwaard-II en Ruga-Tricht. De nieuwe eigenaren hebben flink geïnvesteerd in modernisering. Maar toch werd het bedrijf in 1982 gesloten en werden de gebouwen meteen afgebroken. Het geheel lag aan het einde van de doodlopende weg, waar nu bedrijfshallen zichtbaar zijn. Het bedrijf A. Hak Pijpleidingen heeft hier nu een werkplaats en materiaaldepot.

Afbeelding: Steenfabriek Tricht/Deil in 1954 (Foto: Gelders Archief, fotonr 0245 - 1318)

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.132-137.

6. Directiewoning Os en Paard

Na 16,25 km, Deilsedijk 73 te Deil.

Het pand Os en Paard in Deil was de woning van de vermogende familie Verstegen. Ze woonden eerst in de op deze plek gelegen boerderij Frissestein. In 1872 stichtten ze iets verderop aan de overkant van de Linge een steenfabriek. Die locatie is nog zichtbaar door de fabriekshallen die vanaf deze plek zichtbaar zijn. In 1880 vervingen ze Frissestein door het pand Os en Paard, een onderkomen dat meer overeenkwam met hun maatschappelijke status. In 1929 verkochten ze het gebouw aan de gemeente Deil en ging het dienst doen als gemeentehuis. Tegenwoordig is hier hotel en vergaderlocatie De Os en het Paard gevestigd. De naam is afgeleid van het wapen van de vroegere gemeente Deil.

*Afbeelding: Directiewoning Os en Paard
(Foto: Marcel Dings)*

Meer info: <https://www.hkwb.nl/algemeen/archief/geschiedenis-geldermalsen/deil/deil-frissestein/>

7. Steenoven Blankertseweg

Na 21,36 km, Blankertseweg 2 te Meteren.

Hier heeft het Huis te Meteren gelegen. Voor de herbouw van het pand in de laatste decennia van de achttiende eeuw, werd vlak bij de bouwplaats een tijdelijke steenoven opgericht voor het vervaardigen van de benodigde stenen. Dit bouwen van ovens voor één of een beperkt aantal jaren was tot het midden van de negentiende eeuw een veelgebruikte praktijk bij het maken van stenen.

Afbeelding: Tekening van Huis te Meteren met bijgebouwen (Bron: Collectie Aart Bijl).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.153.

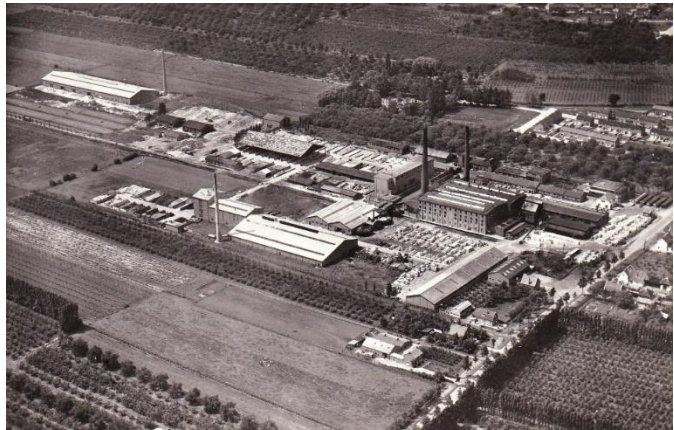

8. Chamotte Unie

Na 24,90 km, kruising De Chamotte en De Rondoven.

In 1872 werd hier door de familie Van Wijk een steen- en pannenbakkerij opgericht. Vanaf 1890 werd de fabriek gemechaniseerd. De aandacht verschoof steeds meer naar het maken van stenen. Vanaf 1914 specialiseerde het bedrijf zich in het maken van vuurvaste stenen, hoofdzakelijk voor de chemische industrie. De hiervoor benodigde grondstoffen werden vanaf de Linge met een eigen spoor naar de fabriek vervoerd. Na de Tweede Wereldoorlog werd de naam gewijzigd in Chamotte Unie. Het bedrijf breidde flink uit en besloeg uiteindelijk een oppervlakte van 400 bij 200 meter.

U bevindt zich hier ongeveer in het midden van dat enorme fabrieksterrein. In de jaren zestig van de vorige eeuw stonden hier drie grote tunnelovens en diverse andere gebouwen, en werkten hier 400 personen. In 1981 ging het slecht in de branche en volgde een fusie met Gouda Vuurvast. Momenteel wordt hier in de uit 1960 stammende fabriekshal onder de naam Gouda Refractories vuurvaste beton in zakken voor de aluminiumindustrie gemaakt.

Afbeelding: Het enorme terrein van de Chamotte Unie rond 1980 (Foto: Collectie Aart Bijl).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.141-150.